

**BO‘LAJAK BOSHQARUVCHILARNI FAOLIYATIDA EMOTSIONAL
INTELLEKTDAN SAMARALI FOYDALANISHGA TAYYORLASH
TEXNOLOGIYASI**

Farg‘ona viloyat pedagogik mahorat markazi

Maktabgacha, boshlang‘ich va maxusu ta‘lim metodikalari

*Kafedrasi professor-o‘qituvchisi **Qodirova Gulnoza***

Annotatsiya: *Maqolada bo‘lajak boshqaruvchilarni emotsional intellekt (EI)ni rivojlantirish va undan samarali foydalanish bo‘yicha pedagogik texnologiyalar tahlil qilinadi. Emotsional intellekt boshqaruv faoliyatida qaror qabul qilish, jamoani boshqarish va stressni boshqarish ko‘nikmalarini shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi. Maqolada EI ni o‘quv jarayoniga integratsiya qilish usullari, treninglar, interaktiv mashg‘ulotlar va simulyatsion o‘yinlar misol qilib keltiriladi.*

Kalit so‘zlar: *bo‘lajak boshqaruvchi, emotsional intellekt, pedagogik texnologiya, samarali boshqaruv, interaktiv trening.*

O‘z his-tuyg‘ularingizdan maqsadingizga erishish uchun resurs sifatida foydalanishingiz mumkin, shuning uchun emotsional intellektni rivojlantirish — kelajakdagi muvaffaqiyat va katta g‘alabalarning garovidir. Emotsional intellekt — o‘z hislaringizni va atrofingizdagi kishilarning hissiyotlarini tushuna olishdir. Bu qobiliyat o‘ziga nisbatan va boshqa kishilarga nisbatan o‘z hislarini va kechinmalarini to‘g‘ri baholashda namoyon bo‘ladi.

Dunyo juda tez o‘zgarib bormoqda. Bugungi kunda bizga yaxshi mutaxassis yoki o‘z ishining ustasi bo‘lish yetarli emas. Jamiyat bilan samarali o‘zaro munosabatda bo‘la olish ham muhimdir. Hammaga ma‘lumki, IQ (intelligence quotient, ya‘ni, zehn koeffitsienti) insonning aqliy va tahliliy qobiliyatini belgilab beradi. EQ (emotional Intelligence) esa insonning shaxsiy va ijtimoiy ko‘nikmalari va malakalari jamlanmasidir. Ushbu malakalarga quyidagilar kiradi:

- **o‘z-o‘zini anglash** — o‘z shaxsiy his-tuyg‘ularini anglash va tahlil qilish qobiliyati, hamda o‘zining zaif va kuchli jihatlarini bilish;
- **o‘z-o‘zini boshqarish** — o‘z his-tuyg‘ularini boshqara olish va hatto o‘ta inqirozli vaziyatlarda ham emotsional muvozanatni saqlay olish qobiliyati;
- **empatiya** — atrofdagilarning his-tuyg‘ularini sezish, tushunish va boshqalar bilan ularning ichki holatini hisobga olgan holda muloqot qilish qobiliyati;
- **munosabat ko‘nikmalari** — kishilar bilan o‘zaro munosabatda bo‘la olish, ularning his-tuyg‘ularini boshqarish, nizolarni hal qilish qobiliyati.

Emotsional intellektni uchta bosqich yordamida rivojlantirish mumkin:

1. His-tuyg‘ularingizni muntazam yozib boring.
2. Tuyg‘ularingiz sabablarini o‘rganib, tushunib oling.
3. Sizni tinchlantiradigan (sokin nafas olish, meditatsiya, sayr qilish) yoki energiya beradigan (sport, raqs, baland ovozli sho‘x musiqa) usullarni qo‘llang.

EQ darajasi yuqori bo‘lgan kishilar, jamiyatdagi munosabatlari yuzasidan do‘stona, vazmin bo‘lishi, doim yaxshi kayfiyatda bo‘lishi bilan ajralib turadi. Emotsional barqaror bo‘lgan insonlar hissiyotlarni yaxshiroq anglay oladi, chunki diqqat e‘tibori o‘zida emas, ko‘proq atrofdagilarda bo‘ladi.

Bugungi kunda boshqaruvchilar nafaqat professional bilim va malakaga, balki emotsional ko‘nikmalarga ham ega bo‘lishi talab qilinadi. Emotsional intellekt (EI) – o‘z va boshqalarning his-tuyg‘ularini anglash, boshqarish va ulardan samarali foydalanish qobiliyati – boshqaruv faoliyatining samaradorligini oshiradi. Shu sababli, bo‘lajak boshqaruvchilarni EI ni rivojlantirish texnologiyalari orqali tayyorlash muhimdir.

1. Emotsional intellekt va boshqaruvdagi roli

EI quyidagi komponentlardan iborat:

1. O‘z-o‘zini anglash – o‘z his-tuyg‘ularini aniqlash va tushunish.
2. O‘zini boshqarish – stress va impulsni nazorat qilish.
3. Motivatsiya – ichki motivatsiya va maqsadga intilish.
4. Ijtimoiy ko‘nikmalar – boshqalar bilan samarali muloqot qilish.
5. Empatiya – boshqalarning his-tuyg‘ularini tushunish va hisobga olish.

Boshqaruv faoliyatida EI:

Qaror qabul qilishni sifatli qiladi.

Jamoani samarali boshqarish va motivatsiya qilishga yordam beradi.

Konfliktlarni oldini olish va hal qilishda muhim ahamiyatga ega.

2. Bo‘lajak boshqaruvchilarni tayyorlash texnologiyalari

2.1. Interaktiv treninglar

Rol o‘yinlari va simulyatsion vaziyatlar orqali boshqaruvchilar real ish sharoitida emotsional vaziyatlarni boshqarishni o‘rganadi.

Misol: jamoada nizolarni hal qilish, stressli vaziyatlarda qaror qabul qilish.

2.2. Reflektiv mashg‘ulotlar

Talabalar o‘z his-tuyg‘ularini va boshqalar bilan munosabatlarini tahlil qiladilar.

Mashq: “Kunlik his-tuyg‘ular jurnalini” yuritish, vaziyatlarga reaksiyani yozish.

2.3. Guruhiy muloqot texnologiyalari

Loyihaviy ishlar va guruh mashg‘ulotlari orqali kommunikatsiya va jamoa bilan ishlash ko‘nikmalari rivojlantiriladi.

Natija: ijtimoiy ko‘nikmalar va empatiya oshadi.

2.4. Multimedia va simulyatsion vositalar

Virtual vaziyatlar, videokazuslar va interaktiv testlar yordamida talabalar EIni amaliyotda qo‘llashni o‘rganadi.

2.5. Mentoring va feedback

O‘qituvchi yoki tajribali boshqaruvchi mentor sifatida talabaga xato va muvaffaqiyatli vaziyatlar bo‘yicha fikr bildiradi.

3. Emotsional intellektni baholash va monitoring

Testlar: Mayer-Salovey-Caruso Emotional Intelligence Test (MSCEIT) kabi standart testlar.

Kuzatuv va baholash: guruh mashg‘ulotlari va simulatsion vaziyatlarda talabaning reaksiyasi tahlil qilinadi.

O‘z-o‘zini baholash: talabalar o‘z EI darajasini aniqlab, o‘z ustida ishlash imkoniga ega bo‘ladi.

Bo‘lajak boshqaruvchilarni emotsional intellektni rivojlantirish texnologiyalari yordamida tayyorlash nafaqat ularning professional malakasini oshiradi, balki jamoani samarali boshqarish, stressni boshqarish va innovatsion qarorlar qabul qilish qobiliyatini shakllantiradi. Interaktiv treninglar, reflektiv mashg‘ulotlar, simulyatsion o‘yinlar va mentoring texnologiyalari EIni amaliyotga integratsiya qilishning eng samarali yo‘llaridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YHATI:

1. Фурсова П. Социально-культурное сопровождение студенческой молодежи по формированию лидерских компетенций в организации досуговой деятельности. Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук. – Москва, 2022. – С. 38. (176)
2. Mutalov S. Talabalarda liderlik qobiliyatini rivojlantirishning metodologik-uslubiy asoslarini takomillashtirish. Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. – Toshkent, 2024. – B. 11.
3. Ўзбек тилининг изоҳли луғати. 5 томлик. 1-том. – Тошкент: Ўзбекистон миллий энциклопедияси" давлат илмий нашриёти, 2006. – Б.345.
6. Xolbekov A.J. Boshqaruv sotsiologiyasi. -Toshkent: "Akademiya", 2008.
7.
https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=07f0edgAAAAJ&citation_for_view=07f0edgAAAAJ:9yKSN-GCB0IC